

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Ενότητα 10: Τρέχουσες αλλαγές στην Κοινή Νεοελληνική (ΚΝΕ) (I)

Γαλαντόμος Ιωάννης

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας	4
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	4
3. Έννοιες – Λέξεις κλειδιά.....	4
4. Θεωρητικό πλαίσιο	5
5. Τρέχουσες αλλαγές	6
6. Βιβλιογραφικές αναφορές	7

1. Σκοποί ενότητας

- Εξοικείωση με την προέλευση και τη φύση/τις τάσεις της σύγχρονης μορφής της ελληνικής γλώσσας, την κοινή νεοελληνική (ΚΝΕ)
- Εξοικείωση με ενδεικτικές μεταβολές της ΚΝΕ

2. Περιεχόμενα ενότητας

- Θεωρητικό πλαίσιο
- Τρέχουσες αλλαγές

3. Έννοιες – Λέξεις κλειδιά

- Δημοτική, καθαρεύουσα, κοινή νεοελληνική (ΚΝΕ), γλωσσικό ζήτημα
- (νέα- επέκταση ήδη υπαρχόντων) επιθήματα, παραγωγικά σύνθετα

4. Θεωρητικό πλαίσιο

- Για την αναφορά και την περιγραφή της σύγχρονης μορφής της ελληνικής γλώσσας χρησιμοποιείται ο όρος *Νεοελληνική κοινή* (ΚΝΕ) (Πετρούνιας, 2001).
- Σε αντίθεση με τον Μπαμπινιώτη (2002), ο οποίος θεωρεί ότι η ΚΝΕ αποτελεί προϊόν συγκερασμού της λόγιας παράδοσης (καθαρεύουσας) και της δημοτικής, η Γιαννουλοπούλου (2001), αφενός χαρακτηρίζει αυτή τη συλλογιστική αστήριχτη, εφόσον είναι αδύνατο μια φυσική γλώσσα (δημοτική) να δεχτεί την επιρροή μιας γλωσσικής μορφής, που δεν μιλήθηκε ποτέ (καθαρεύουσα) και αφετέρου υποστηρίζει ότι η νέα ελληνική ως ζωντανό γλωσσικό σύστημα αφομοίωσε από την καθαρεύουσα όσες δομές ήταν απαραίτητες, λειτουργικές και χρηστικές για τις ανάγκες των ομιλητών της.
- Ο Horrocks (1997) σημειώνει ότι η ΚΝΕ είναι στην ουσία συνέχεια της καθομιλουμένης, η οποία τείνει να συμπεριλάβει αρκετά στοιχεία τη δημοτικής, ενώ στη γραπτή της μορφή στηρίζεται στην επέκταση των δομών της καθομιλουμένης ελληνικής σε περιοχές γλωσσικής χρήσης, που κυριαρχούνταν από την καθαρεύουσα.
- Με την επίλυση του γλωσσικού ζητήματος, η νέα ελληνική αποτελεί αφενός αναπόσπαστο ιστορικό τμήμα της ελληνικής γλώσσας και αφετέρου σηματοδοτεί τη γόνιμη και δημιουργική σύνθεση δύο γλωσσικών παραδόσεων, της καθαρεύουσας και της δημοτικής (Μήτσης, 1998).
- Ο Χαραλαμπίδης (1995) αναφέρει ότι η σύγχρονη μορφή της ελληνικής δεν συνιστά ένα ενιαίο σύνολο, αλλά χαρακτηρίζεται από ποικιλία, η οποία βασίζεται σε γλωσσικά στοιχεία αντλημένα από τη γλώσσα της καθημερινής ζωής, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της λογοτεχνικής παραγωγής και των διαφόρων επιστημονικών τομέων.
- Οι γενικότερες τάσεις που παρατηρούνται στη νέα ελληνική, σύμφωνα με τον εν λόγω ερευνητή, αποτυπώνονται στα ακόλουθα σημεία:
 - τα διακριτικά όρια ανάμεσα στον προφορικό και γραπτό λόγο σταδιακά υποχωρούν
 - η λεκτική επιθετικότητα, όπως αυτή καταγράφεται στην ευρεία χρήση βωμολοχιών, εμφανίζει αυξητικές τάσεις
 - παρατηρείται χρήση τυποποιημένων εκφράσεων και λεκτικών υπερβολών
 - περιθωριοποίηση των διαλεκτικών και ιδιωματικών μορφών
 - εισδοχή ξένων λέξεων, ιδίως στο χώρο της επιστημονικής ορολογίας
 - δημιουργία ποικίλων νεολογισμών και επέκταση της σημασίας πολλών λέξεων με την υιοθέτηση σημασιολογικών δανείων

- προτίμηση σε συγκεκριμένες λέξεις (π.χ. *υπηρέτρια* αντί *δούλα*) με στόχο την άμβλυση των κοινωνικών διακρίσεων
 - εισαγωγή στις πιο απαιτητικές μορφές λόγου πολλών λόγιων στοιχείων, τα οποία σε παλαιότερες φάσεις κυριαρχίας του δημοτικισμού εξοβελίζονταν και απορρίπτονταν
 - γενικευμένη αποδοχή του μονοτονικού συστήματος παρά τις μεμονωμένες αντιδράσεις
 - επίδειξη μεγαλύτερης ανοχής στην απλοποίηση των ορθογραφικών συμβάσεων πολλών λέξεων, κυρίως των μεταφραστικών δανείων
- Οι προαναφερθείσες ενδεικτικές τάσεις αποδεικνύουν ότι η νέα ελληνική αποτελεί ένα δυναμικό, εξελισσόμενο σύστημα με ποικίλες δυνατότητες ανανέωσης είτε ενδογλωσσικές, είτε μέσω του δανεισμού.
 - Η συζήτηση αναφορικά με την ελληνική εστιάζεται στη διαχρονική της πορεία, τις σχέσεις της με άλλες γλώσσες, στις μεθόδους διδασκαλίας της και τη σχέση της με τη συλλογική ταυτότητα των ομιλητών της (Γιαννουλοπούλου, 2001).
 - Ο Χριστίδης (1999) αναγνωρίζει δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους σε αυτή την προβληματική.
 - Η πρώτη εκτείνεται από την πτώση της δικτατορίας έως και τα μέσα του 1980, ενώ η δεύτερη από τα μέσα της δεκαετίας του '80 έως σήμερα.
 - Χαρακτηριστικό γνώρισμα της πρώτης περιόδου αποτελεί η διατύπωση κινδυνολογικών προβλέψεων για το μέλλον της ελληνικής εξαιτίας του δανεισμού και την αποκοπή της γλώσσας από τις αρχαιοελληνικές της ρίζες.
 - Στη δεύτερη περίοδο προβάλλεται η ανωτερότητα της ελληνικής έναντι των υπολοίπων ευρωπαϊκών γλωσσών, η οποία τεκμηριώνεται από το ρόλο και τη συμβολή του ελληνικού πολιτισμού, αλλά και από το γεγονός ότι ελληνικές λέξεις και γενικότερα ελληνικά γλωσσικά στοιχεία είτε παρατηρούνται σε μεγάλο ποσοστό σε ξένες γλώσσες, είτε αξιοποιούνται για την απόδοση νέων επιστημονικών, κυρίως, όρων.

5. Τρέχουσες αλλαγές

ΠΑΡΑΓΩΓΗ/ΣΥΝΘΕΣΗ

- Δημιουργία νέων ή επέκταση ήδη υπαρχόντων επιθημάτων (-*ποιώ*, -*ιά*, -*άδικο*, -*ας*, -*όβιος*)
- Παραθετικά σύνθετα (με σχέση κατηγορουμένου, μεταφορική, συμπληρώματος, συμπλεκτική) (Μακρή-Τσιλιπάκου, 2002).

6. Βιβλιογραφικές αναφορές

Γιαννουλοπούλου, Γ. (2001). Η νέα ελληνική μετά τη διγλωσσία. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα* (σελ. 160-164). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Horrocks, G. (1997). *Greek. A history of the language and its speakers*. London & New York: Longman.

Μακρή-Τσιλιπάκου, Μ. (2002). Οι τρέχουσες αλλαγές στην κοινή νεοελληνική. In Μ. Μακρή-Τσιλιπάκου (Ed.), *Selected Papers on Theoretical and Applied Linguistics from the 14th International Symposium* (April 20-22, 2000) (pp. 198-222). Thessaloniki: Department of Theoretical & Applied Linguistics, School of English, Aristotle University of Thessaloniki.

Μήτσης, Ν. (1998). *Στοιχειώδεις Αρχές και Μέθοδοι της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας. Εισαγωγή στη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης (ή Ξένης) Γλώσσας*. Αθήνα: Gutenberg.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Πετρούνιας, Ε. (2002). *Νεοελληνική γραμματική και συγκριτική («αντιπαραθετική») ανάλυση, τόμ. Α': Φωνητική και εισαγωγή στη φωνολογία*. Θεσσαλονίκη: εκδ. Ζήτη.

Χαραλαμπάκης, Χρ. (1995). Η Σημερινή Νεοελληνική Γλώσσα: Προβλήματα και Προοπτικές. Στο *Η Ελληνική Γλώσσα* (σελ. 8-17). Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.

Χριστίδης, Α.-Φ. (1999). *Γλώσσα, Πολιτική, Πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις.